

Stanovisko MZe (SZPI a SVS) ve věci označování rostlinných potravin názvy živočišných produktů ke dni 1. 2. 2023

Aktualizace dne 1. 7. 2025

Stanovisko je vyjádřením přístupu k problematice označování rostlinných potravin názvy živočišných produktů s cílem zajištění přesného a jasného označování potravin tak, aby nebyl spotřebitel uváděn v omyl.

1. Název potravin jako povinný údaj

Označování rostlinných potravin musí být provedeno takovým způsobem, aby nedošlo k porušení nařízení (EU) č. 1169/2011, nařízení (EU) č. 1308/2013 nebo dalších právních předpisů.

Klíčové je z tohoto pohledu zejména správné uvedení názvu potravin, který je jedním z povinných údajů o potravině. Nařízení (EU) č. 1169/2011 uvádí, co se rozumí zákonným, vžitým a popisným názvem¹, stejně jako podmínky pro jejich užití². Zákonné názvy jsou názvy potravin uvedené v předpisech Evropské unie nebo předpisech České republiky (komoditní vyhlášky). **Používání výše uvedených názvů při označování potravin vykládá rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 10. 2024³, ze kterého vyplývají následující závěry:**

- **Zákonný název (definice)** potravin může být používán pouze na potravinách, které stanovené vlastnosti nebo složení přísluší k definovanému zákonnému názvu potravin naplňují – v tomto případě nelze použít ustanovení přílohy VI bodu 4 nařízení (EU) č. 1169/2011.

Příklad nesprávného použití zákonného názvu podle národního právního předpisu: Název potravin „sójová paštika“ nelze pro rostlinný výrobek použít, protože „paštika“ je definovaný zákonný název pro masný výrobek z mletého masa, který je definovaný v komoditní vyhlášce č. 69/2016 Sb. „Sójová paštika“ vyrobená pouze ze sóji bez obsahu masa vlastnosti potravin podle definovaného zákonného názvu nenaplnuje.

Jelikož je „paštika“ zákonný název, nelze jej použít na potravině, která stanovené vlastnosti nemá, a to ani v případě, že název „paštika“ bude doplněn označením jako např: „sójová paštika“, „veganská paštika“, „rostlinná paštika“ apod.

Příklad nesprávného použití zákonného názvu podle právního předpisu EU: Název potravin „hrachové škvarky“ nelze použít, protože „škvarky“ jsou definovaný zákonný název pro potravinu živočišného původu, a to jako zbytky po tavení nebo škváření tuku v nařízení (ES) č. 853/2004. „Hrachové škvarky“ vyrobené pouze z hrachového izolátu a nikoliv ze živočišného tuku vlastnosti potravin podle definovaného zákonného názvu nenaplnují.

¹ Čl. 2 odst. 2 písm. n) až p) nařízení (EU) č. 1169/2011

² Čl. 17 nařízení (EU) č. 1169/2011

³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (C-438/23) ze dne 4. října 2024

Jelikož jsou „škvarky“ zákonný název, nelze jej použít na potravině, která stanovené vlastnosti nemá, a to ani v případě, že název „škvarky“ bude doplněn označením jako např.: „sójové škvarky“, „veganské škvarky“, „rostlinné škvarky“ apod.

- Pokud potravina nemá zákonný název, je názvem potraviny její **vžitý** nebo **popisný název**⁴ potraviny. V případě, že v potravině označené vžitým nebo popisným názvem byla složka, jejíž běžné použití nebo přirozený výskyt spotřebitel předpokládá, částečně nebo úplně nahrazena jinou složkou, musí být jednoznačný údaj o složce, jež byla pro nahrazení použita, uveden v těsné blízkosti názvu potraviny – v tomto případě se použije ustanovení přílohy VI bodu 4 nařízení (EU) č. 1169/2011.

Příklady vžitého názvu: Vžité názvy nejsou definovány právními předpisy jako zákonné názvy. V případě použití vžitého názvu pro výrobek, ve kterém je očekávaná složka nahrazena složkou jinou (maso nahrazeno např. sójou), je nutné tento údaj uvést v těsné blízkosti názvu. Název potraviny proto může být např. „sójová sekaná“, „bedlový řízek“, „portobello burger“, pokud celkové označení a prezentace potraviny nevede ke klamání spotřebitele.

Příklady popisného názvu: Popisným názvem je název obsahující popis potraviny, popřípadě rovněž popis jejího použití, který je dostatečně přesný, aby spotřebitelům umožnil poznat skutečnou podstatu potraviny a odlišit ji od jiných produktů, se kterými by mohla být zaměněna. Název potraviny proto může být např. „sójový fermentovaný nápoj“ nebo „hrachové kousky s tuňákovou příchutí“, „vegetariánské tyčinky s příchutí rozmarýnu“, „sójové plátky s kuřecí příchutí“, „hrachovo – pšeničné placky s cibulí“, „rostlinný nápoj“ nebo „ovesný nápoj“.

Popisný název může být v souladu s **rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 3. 2024⁵** vytvořen z názvu živočišného produktu za současného použití výrazu „alternativa“ a s doplněním informace specifikující povahu výrobku.

V duchu rozsudku NSS se jedná o popisné názvy jako např. „rostlinná alternativa jogurtu“, „ovesná alternativa jogurtu“, „sójová alternativa mléka“, „rostlinná alternativa vejce“, „sójová alternativa majonézy“, „hrachová alternativa paštiky“ apod.

Je však namístě zmínit, že není do budoucna vyloučeno, že zejména v případě mléčných výrobků dojde Soudní dvůr EU k jinému závěru než NSS, který nepoložil v projednávaném případě předběžnou otázku na výklad práva EU k Soudnímu dvoru EU, co se týče čl. 78 odst. 2 a přílohy VII části III nařízení (EU) č. 1308/2013.

⁴ Popisným názvem je název obsahující popis potraviny, popřípadě rovněž popis jejího použití, který je dostatečně přesný, aby spotřebitelům umožnil poznat skutečnou podstatu potraviny a odlišit ji od jiných produktů, se kterými by mohla být zaměněna.

⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. března 2024 ve věci sp. zn. 4 As 134/2023

2. Nesprávné označení rostlinných potravin využívající zákonné názvy živočišných produktů a skutečně používané názvy pro mléčné výrobky

2.1. Označení „rostlinné mléko“, „sójové mléko“, „veganská smetana“, „tofu sýr“, „vegie sýr“, „nemléko“ apod.

Označení **mléko** a označení užívaná pro **mléčné výrobky, jako jsou smetana, máslo, jogurt, kefír, syrovátka a další**, jsou vyhrazena podle nařízení (EU) č. 1308/2013 pouze pro mléčné výrobky. Vysvětlující či popisné údaje, které mají informovat o rostlinném původu dotčeného produktu, jako je „sójový“ nebo „tofu“ nepatří mezi výrazy, které lze použít společně s označením „mléko“. Z tohoto důvodu lze označení jako např. **„rostlinné mléko“, „sójové mléko“, „veganská smetana“, „napodobenina sýra“, „vegie sýr“, „nemléko“ apod.** u rostlinných výrobků neobsahujících mléko považovat za **porušení čl. 78 odst. 2 a přílohy VII části III nařízení (EU) č. 1308/2013.**^{6,7}

2.2 Označení „rostlinný sýr Cheddar plátky“, „Ajdam“, „Čedar – 100% rostlinný ne-sýr“, apod.

Označení užívaná u některých mléčných výrobků, jako jsou např. **Cheddar, Mozzarella, Gouda apod.** požívají z větší části ochranu formou duševního vlastnictví a také jsou definovány v mezinárodně uznávaných normách Codexu Alimentarius. Podle **přílohy VII části III bodu 2 písm. b) nařízení (EU) č. 1308/2013** se jedná o **názvy skutečně používané pro mléčné výrobky** ve smyslu čl. 17 nařízení (EU) č. 1169/2011, resp. od těchto názvů odvozené, které jsou vyhrazené pro mléčné výrobky. V případě užití zmíněných pojmů u rostlinných výrobků neobsahujících mléko lze takové počínání považovat za **porušení čl. 78 odst. 2 a přílohy VII části III nařízení (EU) č. 1308/2013.**

2.3 Označení „bezmedovník“, „veganský med“, „nemed“ apod.

Označení **„med“** je vymezeno vyhláškou č. 76/2003 Sb. (transpozice směrnice Rady 2001/110/ES) pro potraviny přírodního sacharidového charakteru získanou činností včel (*Apis mellifera*). Z tohoto důvodu lze označení jako např. **„bezmedovník“, „pampeliškový med“ (pokud se nejedná o jednodruhový nektarový pampeliškový med), „rostlinný med“, „nemed“, „nemedový sirup“ apod.** u rostlinných výrobků neobsahujících med považovat za **porušení čl. 7 nařízení (EU) č. 1169/2011.**

2.4 Označení jako např. „veganské vejce“, „rostlinná vejce“, „nevejce“ apod.

Označení **„vejce“** je vymezeno pouze pro vejce slepice kura domácího nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/2465, nařízením (EU) č. 1308/2013 a vyhláškou č. 69/2016 Sb. Z tohoto důvodu lze označení jako např. **„veganská vejce“, „rostlinná vejce“, „nevejce“ apod.** u rostlinných výrobků neobsahujících vejce považovat za **porušení čl. 7 nařízení (EU) č. 1169/2011.**

2.5 Označení jako např. „rostlinné maso“, „veganské maso“, „nemaso“ apod.

Označení **„maso“** je vymezeno v příloze I bod 1.1 nařízení (ES) č. 853/2004 a definováno jako „požitelné díly zvířat“. Potravina, která takové části neobsahuje, tedy nemůže používat zákonný název „maso“. V příloze I nařízení (ES) č. 853/2004 je podobně vymezeno označení „mleté maso“, „masný polotovar“, „produkt rybolovu“ a „masný výrobek“ a další. Z tohoto důvodu lze označení

⁶ Výrazy jako „sójové mléko“, „veganská smetana“, „vegie sýr“ (rozsudek SDEU ve věci C-422/16 „TofuTown“)

⁷ Výrazy „tofu sýr“, „rostlinné mléko“ a „napodobenina sýra“ (Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. března 2024 ve věci sp. zn. 4 As 134/2023)

„rostlinné maso“, „veganské maso“, „nemaso“, „mleté nemaso“, „nemasný polotovar“ apod. u rostlinných výrobků neobsahujících maso považovat za porušení čl. 7 nařízení (EU) č. 1169/2011.

Cílem tohoto stanoviska je umožnit dotčeným provozovatelům potravinářského podniku snazší orientaci při aplikaci příslušných právních předpisů.

V praxi, při kontrolách dozorovými orgány bude vždy brána v úvahu kromě samotné textace i celková prezentace potraviny spotřebiteli včetně grafik, obrázků a dalšího zobrazení (riziko uvedení spotřebitelů v omyl obecně nepředstavuje např. používání názvů z živočišné říše pro pekařské nebo cukrářské výrobky jako čokoládové vajíčko, velikonoční beránek apod.).

Toto stanovisko MZe (SZPI a SVS) je pouze informativního charakteru. Závazný výklad právních předpisů při jejich aplikaci na konkrétní případ mohou provádět pouze nezávislé soudy. Jakýkoli jiný výklad právního předpisu má pouze informativní význam a není právně relevantní.